

UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA TEOLÓGIE A KATECHETIKY

MÚDROŠŤ JE LEN U BOHA
(Literárna analýza Knihy Jóbovej)

Disciplína: Úvod do Starej zmluvy /časť predmetu Stará zmluva 1/

Vyučujúci: Todd Patterson, M.Div., PhD.

Mgr. Mariana Kušiaková

2.ročník Bc.štúdia

študijný odbor: Evanjelikálna teológia a misia

metóda štúdia: dištančná

Zimný semester 2013/2014

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Vyhlasujem na svoju česť, že som túto seminárnu prácu vypracovala samostatne, s použitím prameňov, ktoré uvádzam v zozname bibliografických odkazov.

Predkladaná práca ani jej časť nebola nikdy použitá ako seminárna ani ako žiadna iná práca.

Mgr. Mariana Kušiaková

autorka

OBSAH

PREDSLOV	4
ÚVOD	5
1.FORMÁLNA STRÁNKA DIELA	6
1. 1. Žáner	6
1. 2. Štýl a jazyk diela	7
1. 3. Kompozícia	8
2.OBSAHOVÁ STRÁNKA DIELA	9
2.1.Kompozično-sémantické súvzťahnosti u Jóba	9
2.2.Motivické pásma	9
2.3.Nosná téma alebo „ako nájsť prameň“	10
ZÁVER	14
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	15

PREDSLOV

Kniha Jóbova je nadčasovým dielom. Hoci sa zaraďuje medzi staroveké diela hebrejskej literatúry, v súlade s obdobím a pravdepodobným miestom svojho vzniku, jej posolstvo – vnútorný zápas človeka o zmysel svojho utrpenia - je aktuálne aj dnes. Svojím obsahom preniká aj do duše postmoderného človeka, preto ňou bolo inšpirovaných mnoho autorov nielen literárnych diel v našej i svetovej literatúre.

S utrpením sa človek stretáva všade; existuje v rôznych formách. Fyzickej, psychickej, materiálnej, kultúrnej, duchovnej. Dnes sa pomenúva neologickým pojmom: kríza. Pud sebazáchovy ako jeden zo základných pudov človeka v záujme zachovania vlastnej existencie núti človeka vymaniť sa z tohto stavu a pokiaľ možno sa ho aj strániť. Závratné životné tempo bráni človeku preniknúť hlbšie k jeho podstate a dostať sa až k jeho prameňu, k jeho zmyslu.

Človek má tendencie obviňovať všetkých a všetko naokolo. Najskôr ľudí, ktorí mu ho privodili, potom životné okolnosti, situáciu, v ktorej sa nie vlastným zapríčinením ocitol.

Ale kde je skutočná pravda?! V čom tkvie nie pôvod, ale zmysel utrpenia?!

Ten prichádza na rad až vtedy, keď sú vyčerpané všetky možnosti. Keď už zostala len jediná: prijať ho ako svoj údel a naučiť sa s ním žiť. Prijatť ho taký, aký mu bol daný, bez ohľadu na čokoľvek. Aj tomu nás učí Kniha Jób.

ÚVOD

Dá sa vysvetliť utrpenie? Dá sa zmyslami pochopiť a uchopiť jeho zmysel? Prečo trpia nevinní? Prečo trpí nábožný a bohabojný človek, ktorý striktno dodržiava Boží Zákon? Prečo je Bohom skúšaný? V čom je pôvod utrpenia?!

...a je vôbec potrebné pátrať po Božích pohnútkach? Je vôbec potrebné odhaľovať Božie zámery? Je to vôbec človeku náležité?! Nie je to len obyčajná ľudská snaha zasahovať do Božích kompetencií a manipulovať Ho?

Kniha Jób nastoľuje množstvo otázok súvisiacich s utrpením v rôznych podobách. Jób prichádza najskôr o majetok, vzápätí o svojich najbližších milovaných a napokon má celé telo od hlavy až po päty pokryté vredmi. No nerúha sa Bohu, ešte i svoju manželku kára slovami: „Dobré prijímame od Boha a zlé by sme nemali prijímať?“ (Jób 2, 10)

Múdrost' znamená prijatie Božej vôle. Nie pochybovanie, analýza „prečo“, ale prijatie a stotožnenie sa s ňou. Znamená totiž podrobenie sa jej a tým istú integritu s Bohom. Múdrost' je synonymom Boha. Z nej pramení aj zmysel utrpenia.

Dokáže toto pochopiť a prijať nevinne trpiaci Boží služobník Jób?!

1. FORMÁLNA STRÁNKA DIELA

1.1. Žáner

Estetické kvality Jóba ako jednej zo starozmluvných biblických kníh sú nespochybniteľné a stoja aj nad literárnym Jóbom ako historickým svedectvom doby, v ktorej vzniklo; Jób svojim posolstvom prehovára k nám aj dnes.

Príbeh starozmluvného Jóba má dejový rámec: má začiatok, stred a koniec. Jednotlivé epizódy, z ktorých pozostáva, sú orámcované úvodným prozaickým prológom a záverečným epilógom diela.

Prológ diela má opisný charakter: vovádza čitateľa do krajiny Úc, kde Jób žil a predstavuje Jóba ako bohobojného muža, ktorý ctí Boží zákon. Nasleduje opis dvoch skúšok navrhnutých Satanom, v ktorých je preverovaná úprimnosť a nezištnosť Jóbovej zbožnosti. Jadro knihy je koncipované ako dramatické dielo; tvorí ho súbor poetických dialógov Jóba s jeho priateľmi, ktoré má akoby samostatnú výstavbovú štruktúru a taktiež súbor Jóbových vzlykov voči Bohu. Typické práve pre túto pasáž sú monológy, aj vnútorné, namierené voči Bohu, ktoré majú vyslovene reflexívny ráz. Samotný príbeh Jóba má prozaický charakter: má úvod, zauzľovanie, zápletku, vyvrcholenie deja, rozuzlenie, čo je typické pre drámu, no svojou formálnou výstavbou a výrazovými prvkami sa zaraďuje skôr k poézii. Ani to však nie je jednoznačné a nemožno tvrdiť, že básnické figúry a trópy sú typické len pre poéziu, umelecká literatúra sa im vo všeobecnosti nebráni.

Záverečná časť Jóba – epilóg - je akýmsi „doslovom“, dodatkom, ktorý je prozaický a má taktiež opisný ráz ako prológ.

Špecialitou z hľadiska výstavby sú kapitoly 32.-36., tzv. Elíhuove reči. Priama reč, ktorou Elíhu prehovára k Jóbovi v jednotlivých lyrických prehovoroch, je totiž vždy uvedená uvádzacími vetami, v úvode 32.kapitoly dokonca celou uvádzacou rečou; a to je práve typický znak drámy ako literárneho žánru.

1.2. Štýl a jazyk diela

Spôsob, akým je Jób napísaný, sa odvíja od jazyka, a teda od rozprávača konkrétnej pasáže v texte. V prozaickej, opisnej časti diela je rozprávač „objektívny“, nezaujatý, ide o „er-formu“ rozprávania. Opisuje Jóba triezvo, reálne a realisticky. Tu možno poznamenať, že hoci nevieme, či Jób skutočne žil, pre nadčasové posolstvo diela to nie je dôležité. Ako píše v doslove k najnovšiemu vydaniu Knihy Jóbovej prof. Karol Gábriš: „ Ťažko rozhodnúť, či je

Jób skutočná historická osoba alebo len legendárna postava, ktorá je nositeľkou myšlienok autora. Jób je tu opísaný ako cudzinec, čo žije v krajine Úc, ale uctieva Boha Izraela Jahveho(Hospodina). Tým, že je označený za Edómca (Jóbova vlasť – krajina Úc - poukazuje na Edóm - krajinu východne od Jordánu, resp. Mŕtveho mora – pozn. autorky), teda príslušníka národa nepriateľského Židom, len rastie význam knihy, lebo prebojáva všeludskú myšlienku znášateľnosti. Autora knihy, ako pri väčšine biblických kníh, nepoznáme. Nemožno zistiť, kedy pôvodca žil a kedy vznikla jeho kniha, lebo chýbajú historické záchytné body. Zaujímavý je náhľad, že pôvodca preniesol vlastné životné skúsenosti a zápasy na Jóbovu osobu.¹ Táto irelevantnosť Jóbovej osoby nás posúva v interpretácii diela ďalej. Takých Jóbov bolo v čase vzniku diela, presne ako aj dnes, mnoho. Jób je typ silného jedinca, individua. Typ človeka bohabojného, zbožného, spravodlivého a v tomto zmysle nevinného, ktorý napriek ostríhaniu Božieho Zákona dostáva sa do nemilosti Božej a trpí. Prečo???

Jób uvažuje o dôvodoch svojho utrpenia 1.osobe singuláru – v „ich-forme“, v básnických otázkach, v otázkach, na ktoré napokon odpovede nenachádza, lebo neexistujú; tieto časti majú istý pátos, rétorický štýl. A keď nabáda svoju manželku, aby sa nerúhala, i ódický charakter: „Nahý som vyšiel zo života matky a nahý sa ta navrátim; Hospodin dal, Hospodin aj vzal, nech je požehnané meno Hospodinovo.“ (Jób 1, 21)

Prečo...? Prečo...? Prečo...? Typické začiatky Jóbových vzlykov: „Prečo som nezomrel hneď pri narodení?“ (3,11) Hoci Jób vie, že na svoje kvílenie odpoveď nedostane . Ani najdramatickejšia časť diela, jadro, v ktorom polemizuje so svojimi priateľmi nie je, čo sa týka jazyka, typicky dramatická. Vyznieva poeticky, hoci má reflexívno-úvahový ráz. Avšak najtypickejší reflexívno-úvahový ráz majú až Jóbove „rozpravy“ k Bohu zaznamenané vo forme mohutných monológov majúcich apelatívny charakter. Jób zahŕňa množstvo básnických výrazov, prirovnaní najmä z prírody, ktorá je akousi Božou umeleckou dielňou; poetizmov, epitet, personifikácií, obrazných jazykových prostriedkov i stylistických figúr. Niekedy dokonca dochádza k antropomorfizácii(12,7- 8): „No, len sa opýtaj zvierat, ony ťa poučia, a vtákov nebeských a povedia ti, alebo krovia zeme, ono ťa poučí, i morské ryby ti budú o tom rozprávať.“

Keď sa v texte hovorí o Bohu, odlišuje Ho veľké začiatkové písmeno v apostrofách i medzi textom, takže nie je možné sa pomýliť; že autor - lyrický hrdina, má na mysli práve Jeho: (5, 18): „Lebo On raní, On aj obväzuje, On udiera, ale Jeho ruky aj liečia.“

---

¹GÁBRIŠ, K. *Knihy Jóbova*. In: Tvorba 3/2007. Bratislava: Spoločnosť pre tvorbu, roč. XVII. s. 4.

Typická pre Jóba je aj analógia, aj komparácia(10, 4-5): „Či máš telesné oči? Či vidíš, ako vidí človek? Sú Tvoje dni také ako dni človeka?“ Jób rád prehovára v symboloch, prirovnaniach, najmä v reflexívno-úvahových častiach: strom symbolizuje nádej; oko, oči-svedomie; jama – Abbadon, symbol zatratenia; vinič-vnútro človeka. Z lexikálnych prostriedkov sa veľmi často vyskytujú antonymá: svetlo-tma, život-temnota,.. veľmi obľúbené sú kovy: zlato, striebro, železné rydlo, olovo,...najmä na zdôraznenie pevnosti niečoho aj v metaforickej podobe; z morfológických prostriedkov hlavne v úvode veršov dominujú častice a citoslovčia a zo sémantických je neprehliadnuteľná negácia negácie (42, 2: „Nijaký tvoj zámer nemožno pokaziť.“) ako spôsob zdôraznenia niečoho.

1.3. Kompozícia

Dielo kompozične pozostáva zo 42 kapitol. To je jeho architektonické členenie, vonkajšia výstavba literárneho diela. Vnútoraná výstavba je ale iná: prozaický úvod (prológ), samotné jadro pozostávajúce z reflexívnych úvah a dialógov medzi Jóbom a jeho priateľmi, ktoré má viac-menej reflexívno-úvahový poetický ráz a prozaický záver. A medzi tým vsunutá istá digresia, myšlienkovovo vsadená do hlavného príbehu, zapadajúca do celkovej kompozície diela z hľadiska významu(kap. 32-36).

Čo sa týka tektoniky textu, prvých 27 kapitol je vystavaných anaforicky, 28. kapitola tvorí výnimku, akýsi vrchol, pozastavenie a od 29. kapitoly jednotlivé časti textu na seba nadväzujú kataforicky.

Anaforickú nadväznosť spôsobujú konektory, ktoré zabezpečujú taktiež aj istú kohéznosť v texte. Anaforami bývajú väčšinou želacie a pobádacie častice; u Jóba to vidíme najmä do 28.kapitoly, ktorá je vo viacerých ohľadoch zlomová, veľmi často. Začína už v 3.kapitole, ktorú už možno považovať za lyrickú prózu alebo prozaické lyrické dielo, tzv. báseň v próze (v tom sa literárne teória rozchádza), keď Jób preklína deň svojho narodenia: „Nech zhynie deň, v ktorý som sa zrodil...,nech je tmou ten deň, nech sa nepýta naň Boh zhora, nech sa nerozsvieti nad ním denný jas,...“(3, 3-9).

V 28.kapitole ale nastáva zlom. Je ódou, chválospevom Božej múdrosti a od tejto kapitoly sa všetko odvíja kataforicky, čiže retrospektívne; čomu sú prispôsobené aj konektory. Už nie sú pobádacie, želacie pre budúcnosť; ale vysvetľovacie, smerujúce k reminiscenciám, k minulosti(29.kap.): „Kiežby som bol, kiežby...keď ma videli, keď som vychádzal,...“

2.OBSAHOVÁ STRÁNKA DIELA

2.1.Kompozično – sémantické súvzťažnosti u Jóba

Dielo Jób svojou architektonickou štruktúrou pozostáva zo 42.kapitol. Čo je vizuálne už na prvý pohľad neprehliadnuteľné, sú veršové prestávky v rámci jednotlivých kapitol ako celkov. Čitateľ sa pýta, prečo. Pri viacnásobnom čítaní diela môžeme prísť na to, že rozprávač sa nachvíľu vo svojom premýšľaní odmlčí, zasekne alebo uviazne a vzápätí mení objekt svojich úvah alebo adresáta. Ale ani to nemožno jednoznačne tvrdiť.

Zaujímavosťou je, že jednotlivé repliky epizódy v rámcovej časti diela začínajú a končia presne tými istými slovami(repliky Satana s Hospodinom): „Istého dňa, keď prišli synovia Boží postaviť sa pred Hospodina“, prípadne je rovnaká myšlienka variovaná: “Pri tom všetkom Jób nezhešil a nespáchal nič urážlivé voči Bohu.”; zrejme má slúžiť na zdôraznenie Jóbových charakterových vlastností, hoci v priebehu diela by sa mohlo zdať, že sa jeho charakter mení. No nie je tomu tak. Jób vo svojej podstate ostáva takým, akým bol na začiatku, hoci vývin jeho osobnosti, presnejšie povedané posun myslenia vo vzťahu k Bohu nepochybne nastal.

Pri porovnávaní sa so svojimi priateľmi je v texte dvakrát použitá tá istá výpoveď (12, 3 a 13,2): „Aj ja mám rozum ako vy, nie som menejcenný popri vás.“; zrejme tiež na zdôraznenie.

2.2.Motivické pásma

Najpríznačnejšie motívy, ktoré môžeme nájsť v Knihe Jóbovej, sú motív mlčania a motív vzbury, ako sa pýta Jób(7, 1): „Či údelom človeka na zemi nie je borba?“ Celkovo, práve paradoxy a antitézy sú typickými literárnymi znakmi pre Jóba ako pre literárne dielo.

S mlčaním sa stretávame hneď v úvode Knihy, keď Jóba v jeho ťažkom duševnom rozpoležení; v stave, v ktorom si sám už plne uvedomuje a naplno precítiťuje svoju fyzickú a psychickú bolesť; nachádzajú jeho priatelia Elifáz, Bildad a Cófár: „Sadli si k nemu na zem a ostali s ním sedem dní a sedem nocí, ale nikto neprehovoril k nemu slova, lebo videli, že jeho bolesť je veľmi veľká.“(Jób 2, 13). Akékoľvek slová útechy boli totiž zbytočné, lebo to naozaj hlboké a skutočné utrpenie sa nedá opísať slovami, vyjadriť ani zdôvodniť; práve z tohto dôvodu skutočne trpiacemu ani nemožno v pravom zmysle slova pomôcť; možno len ticho stáť pri ňom a v mlčaní niesť jeho údel. Stačí, že trpiaci si je vedomý toho, že na svoju bolesť nie je sám.

V mlčaní je múdrosť, ako napomína neskôr Jób svojich priateľov (13,5): „Keby ste aspoň celkom umĺkli, počítalo by sa vám to za múdrosť.“ Či Elíhu v 33, 31 a 33,33 Jóba: „Ty mlč! Ja budem hovoriť. Mlč! Budem ťa učiť múdrosti.“

Utrpenie ako fenomén reprezentujú u Jóba motívy beznádeje (3, 20-23; 6, 9; 7, 6; 7, 15), strachu (4, 14; 31, 23), žiaľu(6, 1-3), bezmocnosti(9, 25-31), smrti(10, 22); objavuje sa aj motív vzbury voči bohu(10kap.).

Je deprimujúce, ako explicitne Jób vyjadruje svoju túžbu po úniku, ktorý jediný vidí v smrti. Jób túži po smrti, v nej má jeho beznádej nádej, ide o akúsi formu katarzie (6, 8-9): „Kiežby sa splnila moja žiadosť,. Kiežby Boh splnil moju nádej. Kiežby sa ľúbilo Bohu rozmliaždiť ma, vystrieť ruku a odrezať mi niť života.(...) Jasal by som v neľútostnej bolesti.“

Bolesť je implicitne obsiahnutá aj v nasledujúcich veršoch (7, 4): „Ak sa pretiahne večer, dosť sa nazmietam do úsvitu.“(...)“moje dni miznú bez nádeje. (7, 6) ...radšej by som volil udusenie a smrť namiesto mojich bolestí.“ (7,15)

2.3.Nosná téma alebo „ako nájsť prameň“

Súbor jednotlivých epizód, ktoré tvoria jadro Jóba, je poprepájaný centrálnou témou: témou zmyslu utrpenia: „Prečo som radšej nezomrel?“, pýta sa niekoľkokrát Jób. Odpovede však nenachádza. My sa však skôr než by sme sa zamotali v labyrinte vlastnej nevedomosti dostávame k pôvodcovi Jóbovho utrpenia; k Tomu, Ktorý to všetko spôsobil. Jób koná typicky hriechne, ľudsky. Najprv statočne prijíma svoj údel, no už keď sa mu zdá, že je toho priveľa nad jeho sily a nad ľudskú únosnosť, obviňuje Boha, vzpiera sa. Tu už nie je dôležitá otázka „prečo“, ale „ako“. Ako to všetko mám uniesť, Bože? Tu nastáva bod zlomu. Jób už nepátra po príčinách svojho pozemského utrpenia, ale snaží sa opäť priblížiť k Bohu, už preverený vo viere, prinavracia sa do Jeho prítomnosti. Až vtedy si uvedomí, že už na svoje utrpenie nie je sám; a to mu nateraz stačí. Boží majestát je na konci Knihy vlastne len Jóbom potvrdený; implicitne je totiž vyjadrený už v prehovore Satana k Hospodinu v úvode diela (1, 9-11: „Či Jób je zadarmo bohobojný? ...Dielo jeho rúk si požehnal a jeho statok si rozmohol v krajine. Ale len vystri ruku a dotkni sa všetkého, čo má,...“

Jób ale nedospieva k múdrosti hneď, ale len skrze poznanie, skrze hľadanie prameňa. Ak na začiatku diela je v centre pozornosti utrpenia Jóba, na konci to už je Božia múdrosť. Utrpenie Jóba je len východiskom, jadrom je Božia múdrosť. Múdrosť totiž možno dosiahnuť len skrze utrpenie a len v utrpení sa možno priblížiť k múdrosti. Nikdy ju však

nemožno správne poňať, ani slovami uchopiť, múdrosť je len u Boha, preto sa k nej možno priblížiť len skrze Boha.

Aj utrpenie Jób má svoj „vývin“: začína nepokojom vyjadreným kauzatívno-faktitívnou paradigmou(3, 25-26): „Lebo pred čím som sa strachom chvel, to ma zastihlo.(...) a graduje enumeráciou: „nemám kľudu, nemám pokoja, nemám odpočinku; prišiel nepokoj.“ K Jóbovi prichádza jeho prvý spomedzi jeho troch priateľov – Elífaz, aby nastavil zrkadlo jeho charakteru. Elífaz nepriamo obviňuje Jób z jeho stavu. Musel sa niečím prehrešiť. Vtedy Jób zachvátil strach. Jób sa vo svojom „snovom videní“(4,13) snaží obhájiť a pýta sa (4,17): „Či môže byť človek spravodlivý pred Bohom?“ Múdrosť je prvýkrát spomenutá až v 4,21! Čiže analýzou utrpenia možno dospieť k jej fázam: nepokoj=>otázka Božej spravodlivosti v sebareflexii =>múdrosť. Poznanie, ku ktorému Jób v tomto procese dospel, je alarmujúce (5, 6-7): „Lebo nešťastie nevyrastá z prachu a trápenie nevyklíči z pôdy. Človek sa rodí pre trápenie.“ Toto Jóbove poznanie dnes vyznieva priam ako skondenzovaný gnozeologický výrok. Záver tejto „analýzy“ vrcholí napomenutím v 5.kapitole: „Vidíš, toto sme zistili, tak je to; poslušni a uvedom si to.“ Proces uvedomenia si však vyžaduje vytrvať, byť trpezlivý, ale „Kde vziať silu, aby som vytrval? (6,11), pýta sa Jób sám seba. Jób je zmätený. Po Elífazovej reči sa pýta Boha(7, 19-21): „Dokedy ma neprestaneš sledovať a nedovoliš prehltnúť mi slinu? Ak hreším, čo spôsobím tým Tebe, ty strážca ľudí? Prečo si mňa vystavil za cieľ útoku, takže som sa stal sám sebe bremenom? Prečo mi neodpustiš priestupok a neprepáčiš vinu?“ Bildad vyčíta Jóbovi neuváženosť jeho slov(8, 3): „Vari Boh prevracia právo alebo Všemohúci prekrúca spravodlivosť?“ Bildad apeluje na Jób, aby hľadal Boha a prosil Ho o milosť, aby bol opäť čistý a úprimný; a tak Boh opäť aj v jeho živote nastolí spravodlivosť (8, 5-7).

Jób nie je typom rezignovaného hrdinu. Jób je titan obhajujúci do poslednej chvíle svoju nevinu(9, 21): „Som nevinný, nestarám sa o svoju dušu, pohrdam svojím životom.“ Nakrátko síce upadá do letargie(9, 29): „Ja budem uznaný vinným, načo sa márne namáhať?“, no nevzdáva sa a vzbúrený proti Bohu dožaduje sa vysvetlenia (10.kap.): „Z tej duše sa mi spríkril život. Prehovorím v zatrpklosti duše. Poviem Bohu: neodsudzuj ma! Daj mi znáť, prečo vedieš spor so mnou! Jób je v štádiu frustrovaného cynizmu a rúha sa: „Robí ti dobre, že zavrhuješ dielo svojich dlaní ...“zo stavu max. frustrácie vytŕha Jób Bildad slovami(8,21): „Ešte ti naplní ústa smiechom i tvoje pery zvučným jasotom.“ Jób zdá sa nepochybuje o ľudskej spravodlivosti, ani o svojej, otázku z „či“ mení na spôsob, na „ako“: „Ako môže byť človek spravodlivý pred Bohom“(9, 2), pričom nepochybuje o Božej múdrosti(9, 4): „Má múdre srdce a veľkú moc, kto sa mu kedy vzoprel a ostal bez trestu?“ Nasleduje chválospev

Boha začínajúci epiforou: ON. (9, 5-10): „...,On nevyspytateľné veci činí i nespočetné divy.“ Nasleduje veršová pauza a Jób je naďalej zlostný i zatrpknutý voči Bohu (9, 20-24): „Vysmieva sa zo zúfalstva nevinných...krajinu vydáva do rúk bezbožníka, a zastiera oči jej sudcov. Ak je to nie On, kto je to teda?!“ Cíti sa bezmocný (9, 25 – 31). Cófár vo svojej reči svedčí proti Jóbovmu reptaniu(11,6): „Ale keby Boh prehovoril a odhalil ti tajomstvá múdrosti, lebo sú divné na pochopenie, poznal by si, že ti Boh mnoho z tvojich vín prehliadol.“ Cófárova reč graduje(11, 7-8): „Či vystihneš Božiu podstatu a vystihneš dokonalosť Všemohúceho? Je vyššia ako nebesá, čo môžeš spraviť? Je hlbšie ako podsvetie, čo vieš o tom?“ Táto Cófárova reč je vyslovene umelecká, esteticky zakomponovaná do textového poľa. Je v nej všetko: esenciálnosť, zvrät pozornosti od Boha k človeku. Cófár je mravnokársky, moralizuje, mentoruje, pouča(11, 13-14): „Ak upraviš svoje srdce k Bohu,...ak nepravosť máš na rukách, odstráň ju...“ a nasleduje zaslúbenie(11, 18): „A budeš dúfať, lebo je nádej, môžeš sa ohliadnuť a bezpečne spať.“ ...(11, 20): „...oči bezbožných vyhasnú“ Jób mu to však vyvracia(12, 4): „Na posmech je spravodlivý a bezúhonný.“

Jób prvýkrát dospieva k poznaniu, že „U boha je múdrosť i moc, u neho je moc i múdrosť“ práve v 12, 13 – 16, preto 13,3: „Chcem hovoriť so Všemohúcim, túžim sa hájiť pred Bohom.“ Inak povedané: Jób sa stavia do pozície bohorovného, chce argumentovať svojimi zásluhami(13, 16: „Už to mi poslúži k spáse, že bohaprázdnny nesmie prísť pred Neho.“ a obhájiť si pred Bohom krivdu, ktorú na ňom spáchal.

Zlom v chápaní obmedzenosti ľudského ponímania Božích úmyslov si Jób naplno uvedomuje až v predstave toho, čo spravodlivo každého bez rozdielu čaká: v smrti. Údelom každého človeka je smrť. V tom je paradoxne nádej. Akoby prorocky predznamenával Novú zmluvu (obrazy stromu, viniča), prirovnáva smrť človeka k stromu(14, 7-9): „Lebo strom má nádej; ak ho vytnú, znova vyženie a jeho výhonok neprestane žiť.“ Elífaz obviňuje Jóba z hriešnej namyslenosti(15,4): „Dokonca ty aj Božiu bázeň rušíš, zmenšuješ zbožnosť pred Bohom.“ A Jób následne vyčíta priateľom ich prázdne reči; argumentuje(16, 6): „Keby som hovoril, moja bolesť nepoľaví, ak prestanem, čo z nej ma opustí?“ V týchto slovách je implicitne obsiahnutá beznádej.

16.kapitola je Jóbovým žalospevom. „Žil som v pokoji, ale otriasol mnou, chopil ma za šiju a roztrieskal ma...hoci na mojich dlaniach nelipne násilie a moja modlitba bola čistá.“ No Jób sa už nevzpiera. Len kvíli. Boh sa stáva pre Jóba jedinou nádejou a jedinou zárukou spravodlivosti(17,9): „Spravodlivý sa drží svojej cesty, kto má isté ruky, silnie stále viac.“ Jób ale cíti, že pôvodcom jeho utrpenia je Boh 19, 9-10: „Vyzliekol ma z mojej cti, vyvrátil moju nádej ako strom. Jeho hnev vzplanul proti mne, pokladá ma za svojho nepriateľa. Jób sa cíti

opustený(19,13 - 19): „Boh vzdialil odo mňa mojich bratov...moji známi sa mi odcudzili, príbuzní ma opustili, známi zabudli na mňa(...)aj deti mnou pohrdajú“. No Jób sa ani vo svojej opustenosti nepúšťa Boha, to je triumf viery(19,25 – 27): „Ja viem, že môj Vykupiteľ žije a nakoniec sa postaví nad prachom! ...zo svojho tela uzriem Boha, ktorého uvidím pri sebe, moje oči, nie cudzie ho uvidia. Srdce mi v hrudi prahne po tom.“ Jób zdôrazňuje jediný Boží majestát(19, 29): „...lebo hnev prinesie trest mečom, aby ste poznali, že jestvuje Sudca.“ Nikoho neobviňuje za svoje utrpenie a zdôrazňuje Božiu človekom nepochopiteľnú prozreteľnosť(21,22-34): „Môže človek učiť múdrosti Boha, ktorý súdi aj najvyššie bytosti? Jeden umiera v plnej sile, celkom bezstarostne a v pokoji,.. druhý so zatrpklou dušou, lebo neužil blaha. Spolu budú ležať v prachu a červy ich pokryjú.“

Ale Boh má pre Jóba inú cestu, než cestu zdôvodňovania. Boh predostiera Jóbovi cestu, akou kráčal do doby svojich skúšok, Elifázovými perami (22, 21 – 30): „Spriateľ sa s ním a ži v pokoji, tým príde k tebe blaho. Prijmi ponaučenie z Jeho úst a vezmi si k srdcu Jeho reči. Ak sa navrátiš k Všemocnému a pokoriš sa, odstrániš prevrátenosť zo svojho stanu. (...)Budeš sa k nemu modliť a vyslyší Ťa. Ak sa na niečo odhodláš, zdarí sa ti to, na tvoje cesty bude žiariť svetlo. Lebo Boh ponížuje pyšného; ale pomáha človeku pokorného pohľadu; zachraňuje nevinného muža; i ty budeš zachránený, keď budeš mať čisté ruky.“ Pred Bohom nikto nie je spravodlivý (25, 4). V akomsi „predslove“ k chválospevu Božej múdrosti (28.Kap.) pouča Jób svojich protivníkov o Božom zasahovaní. Údel bezbožníka nie je nádej a spravodlivosť; tie sú údelom bohabožného. 28.kapitola je vyvrcholenie snahy Jóba spoznať dôvod svojho utrpenia. No ten nikdy nespoznal. Je zakódovaný iba v Bohu a Boh mu ho nevyjavil. Vyjavil mu však jeho zmysel – dostupnosť múdrosti len skrze Neho. Skrze nádej, trpezlivosť, spravodlivosť a uznanie Božieho majestátu a Jeho nezávislosť na človeku. Nasledujú Jóbove reminiscencie a vzdychy. Na scénu prichádza tajomný Elíhú. On vnáša svetlo do celej polemiky medzi Jóbom a jeho priateľov. Hneď v úvode zaútočí na Jóba, prečo sa pokladá za spravodlivejšieho než je sám Boh. Rovnako hnevlivý odsudzujúci postoj zaujme aj k jeho trom priateľom, ktorí keď nenašli odpovede, vyhlásili Jóba za vinného. Jób je spravodlivý aj podľa starozmluvného Ezechiela(14,4); je jedným spomedzi troch spravodlivých (Noach a Daniel).

Múdrost' spočíva v zjednotení sa s úmyslom Boha aj v utrpení; nie v analýze, ale v prijatí: v prijatí Jeho majestátu, Vodcovstva, Zvrchovanosti. Múdrost' tkvie v snahe nazerat' na všetko nie ľudskými, časnými a krátkozrakými očami, lež Božími očami: očami siahajúcimi až za večnosť.

ZÁVER

Nestačí byť bohobojným a spravodlivým, striktno dodržiavať Boží Zákon a nárokovať si u Boha na pokojný a šťastný život skrze vlastné zásluhy; Boh sa nedá vydierať.

Boží majestát je nevyspytateľný, nepredvídateľný, no spravodlivý. Boh skusuje našu vieru rôznymi skúškami; stavia nás do pozícií, v ktorých preveruje našu oddanosť a dôveru v Neho, pravosť našej viery kladením zdanlivo neprekonateľných prekážok a situácií, v ktorých sme odkázaní iba na Jeho milosť. Boh nám takto dokazuje svoj majestát a svoju zvrchovanosť. On jediný vidí do našich srdc, pozná ich túžby i zranenia, i pohnútky našich činov zakódovaných v ňom. Sme plne na ňom závislí.

Jób ani po utíšení duševného zápasu nevie, prečo trpel. Boh mu nikdy nedal spoznať dôvod jeho utrpenia, no dal mu spoznať jeho zmysel: Boh je s Jóbom prítomný aj v jeho osobnom utrpení. Toto vedomie Jóbovi stačilo. V ňom prijal Božiu múdrosť.

Dnes, keď už máme, prijali sme a vyznávame Novú zmluvu, ponímame utrpenie trochu inak. Skrze utrpenie Krista, nášho Vykupiteľa a Spasiteľa. Človek, utrpením rozpadnutý, rozobratý až na súčiastky, ktorý z totálneho dna volá spolu s trpiacim Kristom na kríži: „Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil???!“ prichádza k prameňu, pri ktorom sa vo svojom utrpení absolútne zjednocuje s Kristom v Jeho utrpení; čím sa v ňom nanovo integruje poslanie vlastného života, zmyslu svojej existencie na zemi. V tom nachádza a prijíma obrovský dar. Utrpenie už nie je bremenom, ale darom; prestáva ním byť vo chvíli, v ktorej si uvedomí, že naň nie je sám. Práve v tom je istá sloboda a záruka. Nemusíme sa báť, lebo na dne je vždy prameň. A v tomto poznaní tkvie múdrosť.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- Kniha Jóbova.* In: BIBLIA. *Stará zmluva.* Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1978. s. 435 – 465.
- GÁBRIŠ, K. *Kniha Jóbova.* In: *Tvorba* 3/2007. Bratislava: Spoločnosť pre tvorbu, roč. XVII. s. 1 – 5.
- Jób.* In: DILLARD, R. B. – LONGMAN, T. *Úvod do Starého zákona.* 2.vyd. Praha: Návrat domů, 2011. s. 189 -199. ISBN 978-80-7255-244-3.
- Jób.* In: HANES, P. *Úvod do Starej zmluvy.* 2.vyd. Banská Bystrica: ZEC, 2006. s. 149 – 153. ISBN 80-88945-52-6.
- Jób.* In: ALEXANDROVCI, P. a D. *Ilustrovaná príručka k Biblii.* Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2001. s. 349 – 358. ISBN 80-85486-36-9.
- Kniha o Jóbovi – Jób.* In: MARTINEC, A. *Biblické prednášky zo Starého zákona.* Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1965. s. 340 – 352.
- Jób.* In: BÁNDY, J. *Teológia Starej zmluvy.* Bratislava: Univerzita Komenského, 2003. s. 170 – 174. ISBN 80-223-1793-4.
- Spor o Boha v Knihe Jób.* In: NANDRÁSKY, K. *Teológia Starej zmluvy.* 3.vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 1994. s. 59 – 67. ISBN 80-223-0774-2.
- Jób.* In: BÁNDY, J. *Biblospytový úvod do Starej zmluvy.* Bratislava: Univerzita Komenského, 1993. s. 46 – 51. ISBN 80-223-0551-0.
- BIČ, M. a kol.(ed.) *Jób. 8.svazek Starého zákona – překlad s výkladem.* Praha: Kalich, 1981. 310 s.
- SZCZYGIEL, P. P. (übersetzt und erklärt) *Die heilige Schrift des Alten Testamentes. V. Band. Das Buch Job.* Bonn: Peter Hanstein Verlagsbuchhandlung, 1931. 258 s.
- HERTZBERG, H. W.(übersetzt und ausgelegt) *Das Buch Hiob.* Berlin: Evangelische Verlangsanstalt, 1951. 177 s.
- MÜLLER, H. *Durch Kreuz und Leid zur Herrlichkeit. Bibelstunden über das Buch Hiob.* Lieme über Lage in Lippe: Ev. Landeskirchliche Volks-und Schriftenmission, 1962. 136 s.
- Hiob.* In: LaSOR, W. S. – HUBBARD, D. A. – BUSH, F. W. a kol. (Herausgegeben von Helmut Egelkraut) *Das Alte Testament: Entstehung – Geschichte – Botschaft.* 3.vyd. Giessen/Basel: Brunnen Verlag, 1992. s. 661 – 688. ISBN 3-7655-9344-3.